

תוכן העניינים

הקדמה מאת הרב דוד גולינקין . . . . . יג

חלק ראשון: פתרונות כדי למנוע עיגון בעתיד

פרק ראשון: הסכמי קדם־נישואין מאת הרב מוניק זיסקינד גולדברג . 3

1. הקדמה 3

א. בעיית ה"אסמכתא" 4

ב. בעיית הגט המעושה 9

ג. בעיית יעילות ההסכם 11

2. הסכמי בוררות 13

א. הצעת הרב יחיאל פאר 13

ב. הצעת הסתדרות הרבנים דאמריקה (א) – 1983 14

ג. הצעת הרב דוד בלייך (א): הסכם למינוי בית דין במעמד של בוררים . 14

ד. גישור: הצעת הרב ד"ר דוד מישלוב: התחייבות על דרך אודיתא

לשיתוף פעולה בגישור 16

3. שטרי התחייבות 17

א. הצעת הרב יהודה דיק 18

ב. הצעות הרב שלמה דיכובסקי 26

4. הסכמי ממון: תוספת מזונות ומזונות מוגדלים 30

א. הצעת הרב יעקב בצלאל ז'ולטי: מזונות מדין "מעוכבת להינשא מחמתו" . 31

ב. הצעות פרופ' אריאל רוזן־צבי והרב ד"ר דוד מישלוב 34

ג. הצעות הסתדרות הרבנים דאמריקה: סכום המזונות קבוע מראש

במקרה של פירוד 37

ד. הצעת הרב זלמן נחמיה גולדברג: סכום המזונות קבוע מראש במקרה

של דין תורה 44

ה. הצעת הרב דוד בלייך (ב): תוספת מזונות על פי בחירת האשה 46

52	ו. הסכם "לכבוד הדדי" של הפורום לנשים דתיות ("קולך") והסכם "בין בני זוג" של התנועה המסורתית (קונסרבטיבית)
57	5. סיכום
60	ספרות
62	נספח: נוסחי ההסכמים
101	פרק שני: השימוש בכתובה למניעת עיגון מאת הרב מוניק זיסקינד גולדברג
101	1. הקדמה
102	2. תרגום הכתובה לאנגלית
104	3. כתובת ליברמן
106	א. בעיות הלכתיות
110	ב. בעיות משפטיות
111	ג. יעילות התוספת במניעת עיגון
112	4. הצעת הרב שאר-ישוב כהן
113	5. סיכום
114	ספרות
116	נספח: נוסחי ההסכמים/הכתובות
119	פרק שלישי: תנאי בנישואין מאת הרב דיאנה וילה
119	1. הקדמה
120	2. התנאי בהלכה
121	3. תנאי בקידושין
125	4. תנאי בנישואין
125	א. בתלמוד הבבלי
129	ב. תנאו של מהר"י ברי"ן
133	ג. יישום תנאו של מהר"י ברי"ן בתשובות של המאה הי"ח והי"ט
134	ד. התנאי במאה העשרים
146	5. סיכום
148	ספרות

www.bursi.co.il

פרק רביעי: מינוי שליח בשעת הנישואין לכתוב גט בעת הצורך

- מאת הרב מוניק זיסקינד גולדברג 151
1. הקדמה 151
2. תקדים: הצעת הרב בן-ציון אלקלעי 152
3. הצעת הרב יהודה ליב עפשטיין 154
4. שאלות וקשיים העולים מן ההצעה והתמודדות איתם 155
- א. הערות של הרב עפשטיין על דברי הרב אלקלעי 155
- ב. האם אפשר למנות שליח לכתיבת גט לפני הקידושין? 156
- ג. האם אפשר לברך ברכת אירוסין שלא בשעת הקידושין? 157
- ד. האם יש צורך בבית דין כדי למנות שליח לכתיבת הגט? 158
- ה. קבלת כתב ידו של פיקח בהוראה לכתיבת גט 159
- ו. הכלל "מילי לא ממסרן לשליח" – באומר "כתבו" ובאומר "תנו" 165
- ז. מה הדין ב"אומר אמרו" בגט? 170
- ח. מינוי שליח שלא בפניו 178
- ט. חתימת העדים אם לא שמעו מפי הבעל 182
- י. סיכום דעתו של הרב עפשטיין 185
5. ההתנגדות להצעה מגדולי הרבנים ותשובות הרב עפשטיין 186
- א. ההתנגדות 186
- ב. התשובות של הרב עפשטיין 188
6. סיכום 196
- נספח: הצעות פרופסור זאב פלק וד"ר נועם זוהר 200
1. הצעת פרופסור זאב פלק ז"ל 200
2. הצעת ד"ר נועם זוהר 201
- ספרות 203
- פרק חמישי: פילגשות מאת הרב דיאנה וילה 205
1. הקדמה 205
2. הפילגשות בתלמוד 206

209	3. הפילגש אצל הראשונים
209	א. הרמב"ם
211	ב. הראב"ד
211	ג. הרמב"ן
214	ד. הר"ן
215	ה. הרא"ש
216	ו. הריב"ש
218	ז. הרדב"ז
218	ח. הרד"ך
219	4. הפילגש אצל האחרונים
219	א. הרמ"א
219	ב. הרב יעקב עמדין
221	ג. הרב אליהו חזן
222	ד. הרב יעקב משה טולידנו
224	5. סיכום השיטות בפילגשות
225	6. צורך בגט לפילגש
228	7. צורך בגט בנישואין אזרחיים וב"ידועים בציבור"
232	8. סיכום
234	ספרות

פרק שישי: "דרך קידושין" במקום קידושין מאת הרב מנחם

235	פיטקובסקי והרב מוניק זיסקינד גולדברג
235	1. הקדמה
235	2. סוגים שונים של התקשרות בין בני זוג במסורת ההלכתית
236	א. קידושי תורה
236	ב. קידושין מתקנת חכמים
238	ג. דרך קידושין
243	3. הצעת הרב פרופסור מאיר שמחה פלדבלום ז"ל
243	א. תפקיד הרבנות
244	ב. חסרון דעת מקנה בקידושין בימינו
246	ג. טקס ההתקשרות ב"דרך קידושין"

248	4. הביקורת ותגובה עליה
248	א. אין ההבדל בין "דרך קידושין" לפילגשות
250	ב. למה "דרך קידושין" עדיפה על נישואין אזרחיים?
251	ג. האם באמת יש לנישואין רבים בחברה החילונית מעמד של "דרך קידושין"?
253	5. סיכום
255	ספרות

חלק שני: פתרונות להתיר עגונות לאחר שהבעל מסרב לתת גט

259	פרק שביעי: כפיית גט מאת הרב דיאנה וילה
259	1. הקדמה
260	2. גדרי כפיית הגט בתלמוד
260	א. "גט מעושה" ואמירת "רוצה אני" על ידי הבעל
262	ב. דרכי כפייה
262	ג. בעלי הסמכות לכפות
263	ד. עילות לכפיית גט במקורות תנאיים
265	3. עילות נוספות לכפיית גט
266	א. האומר "איני זן ואיני מפרנס" – יוציא ויתן כתובה
269	ב. "מאיס עלי"
294	ג. אלימות
300	4. דרכי כפייה בימינו
300	א. כפייה בדברים
301	ב. כפייה בדרך של ברירה
301	ג. כפייה בשוטים
302	ד. סנקציות חברתיות
302	ה. סנקציות נוספות על פי החוק במדינת ישראל
303	5. בעלי הסמכות לכפות בימינו
304	6. סיכום
305	ספרות

פרק שמיני: טענת מקח טעות מאת הרב מוניק זיסקינד גולדברג . . . 307

1. הקדמה 307

2. בסיס השיטה במקורות 307

א. האופי הקנייני של הקידושין 307

ב. המושג של מקח טעות בקידושין 308

3. שיטת הרב עמנואל רקמן 310

א. קידושי טעות 1: כשמום חמור אצל הבעל לא נתגלה לאשה לפני הקידושין 311

ב. קידושי טעות 2: חוסר ידיעת האשה שאין לבית הדין בימינו הכח לכפות

גט על הבעל 324

ג. קידושי טעות 3: חוסר ידיעת האשה לגבי האופי הקנייני של הקידושין 326

4. אחרית דבר 328

ספרות 331

פרק תשיעי: הפקעת קידושין מאת הרב מוניק זיסקינד גולדברג . . . 333

1. הפקעת קידושין בתלמוד 333

א. כשהקידושין נעשו כדין 334

ב. כשהקידושין נעשו שלא כהוגן 339

2. פרשנות המקורות 343

א. משמעות המאמר "כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש" 343

ב. איך פועל מנגנון הפקעת הקידושין? 347

3. מקרים אחרים של יישום הפקעת קידושין בתלמוד על פי דעת

הראשונים 356

א. עד מפי עד 356

ב. קידושין בחמץ לפני חג הפסח 357

ג. גט הנופל קרוב לאשה 357

ד. האומרת טמאה אני 358

4. השימוש בהפקעת קידושין לאחר תקופת התלמוד 359

א. תשובות ופסקים בנושא תקנת הקהל 359

ב. הרמ"א בנושא אשה שבויה 370

5. הפקעת קידושין כפתרון לבעיית העגונות בימינו 371

371	א. הצעות הרב מיכאל היגער והרב סלמון פייבר
374	ב. הצעות הרב דוד ארונסון והרב שלמה (סיימון) גרינברג
376	ג. הצעות הרב אליעזר ברקוביץ, הרב שלמה ריסקין ופרופ' ברכיהו ליפשיץ
	ד. הפקעת קידושין כפתרון מקובל על ידי בית הדין המשותף של התנועה המסורתית בצפון אמריקה
382	
383	6. סיכום
388	ספרות
391	אחרית דבר מאת הרב שמואל לואיס
399	אישים
404	מפתח נושאים
417	מפתח מקורות
vii	הקדמה באנגלית מאת הרב דוד גולינקין
xiii	תקצירים באנגלית
xxxi	רשימת פרסומי המכון

www.bursi.co.il